

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДТРИМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ СТРУКТУР ШЛЯХОМ ЗДІЙСНЕННЯ ВИДАТКІВ З ПУБЛІЧНИХ ФОНДІВ КОШТІВ

Світлана Федчук,
*науковий співробітник Науково-дослідного інституту
фінансового права*

У сучасному світі інноваційна діяльність перетворилася на один із найважливіших факторів забезпечення ефективного економічного розвитку. У передових країнах світу інноваційні структури відіграють провідну роль у практичному запровадженні новітніх високих технологій, становлять організаційну основу здійснення інноваційної діяльності та є важливим інструментом розвитку національної та регіональної економік. Вони забезпечують поширення високих технологій від сфери фундаментальних розробок до виробництва та сприяють комерціалізації науки, розвитку "економіки знань" та зростанню конкурентоспроможності продукції на світовому ринку.

Актуальність дослідження підтримки діяльності інноваційних структур шляхом здійснення публічних видатків зумовлена задекларованим на державному рівні спрямуванням бюджетної та податкової політики України на побудову інноваційної моделі економіки та підвищення конкурентоспроможності на світовому рівні [6; 11; 13; 17].

Питання фінансової підтримки діяльності інноваційних структур досліджувалися у працях багатьох учених-економістів та державних

діячів, зокрема: А.С. Гальчинського, В.М. Геєця, А.К. Кінаха, О.А. Мазура, С.В. Онишко, В.П. Семиноженка. Цікавляться цим питанням учені-юристи — Ю.Є. Атаманова, О.П. Орлюк, С.Ф. Ревуцький, О.Д. Святоцький, О.Е. Сімсон.

Проте динаміка розвитку спеціального законодавства, яким регулюється діяльність інноваційних структур в Україні, а також бюджетного, податкового законодавства, зокрема, короткострокова перспектива прийняття Податкового кодексу України, вимагають проведення фінансово-правових досліджень у цій сфері. Тому метою цієї статті є дослідження зарубіжного та вітчизняного досвіду фінансової підтримки інноваційних структур з боку держави та місцевих органів самоврядування шляхом здійснення фінансування публічних видатків.

У західній та вітчизняній науковій літературі до основних інноваційних структур традиційно відносять: регіони науки, технополіси (наукогради), бізнес-інкубатори, інноваційні центри тощо [15, с. 201]. У Законі України "Про інноваційну діяльність" інноваційні структури узагальнені в одному визначенні: "інноваційне підприємство (інноваційний центр, технопарк, техно-

поліс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо) — підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 % його загального обсягу продукції і (або) послуг” [5]. В інших вітчизняних нормативно-правових актах ідеться про перспективи створення таких інноваційних структур: технопарків, технополісів, технологічних інкубаторів, венчурних фірм та інших форм об'єднання зусиль науки, освіти, виробництва й фінансового капіталу [12], а також соціотехнополісів, технологічних та промислових парків, інноваційних бізнес-інкубаторів, інноваційних центрів [17]. Таким чином, у вітчизняних нормативно-правових актах передбачено створення різних типів інноваційних структур, але втілення таких державних завдань є можливим виключно за умов належного фінансового забезпечення.

Розглянемо зарубіжний досвід фінансової підтримки інноваційних структур шляхом здійснення видатків з публічних фондів коштів. При цьому особливу увагу необхідно приділити таким інноваційним структурам, як **технологічні парки** (технопарки). Адже у більшості розвинених країн світу вони є одними з основних елементів інфраструктури, що забезпечує функціонування інноваційної моделі національної економіки. Держава у цих країнах, розуміючи важливу роль технопарків, запроваджує для них особливу економічну політику, яка включає надання податкових та кредитних пільг, цільове фінансування окремих інноваційних розробок, державне замовлення на інноваційну продукцію тощо [10, с. 44-45].

Технологічні парки у розвинених країнах основну частину фінансування отримують із державних фондів коштів: у *Великобританії* вона становить 62 % загальних коштів на їхнє утримання, у *Німеччині* — 78 %, у *Франції* — 74 %, у *Нідерландах* — близько 70 %, у *Бельгії* — майже 100 % [18, с. 12]. У багатьох країнах зокрема, *Фінляндії*, *Франції* та *Японії*, технологічні парки, крім державної фінансової підтримки, отримують фінансування з місцевих бюджетів та спеціально створених публічних венчурних фондів коштів, про що йтиметься далі. Досліджуючи зарубіжний досвід стимулювання створення та діяльності технопарків, варто звернути увагу на *Південну Корею*. В останні десятиліття економіка цієї країни зазнала стрімкого зростання внаслідок заснування мережі інноваційних структур у сферах біотехнологій, інформації та зв'язку. Прикладами таких структур є Долина Даєдук, побудована за принципом американської Силіконової долини (відомий американський технопарк), та технопарк Поханг поблизу Сеулу. Показовим є також той факт, що у 2002 році частка державних видатків на інноваційну діяльність у Південній Кореї становила 4,3 % від бюджету країни [8].

Такі інноваційні структури, як **технополіси**, набули особливого поширення та визнання в *Японії*, яка в останні роки стала однією з країн-лідерів за показниками конкурентоспроможності та інноваційного розвитку. Технополіси визначають як міста, у яких зосереджено інноваційне виробництво. Дослідник даного феномена Ш. Тацуно наголошує на тому, що стратегія технополісів — це стратегія прориву у нові сфери

діяльності на основі розвитку мережі регіональних центрів вищого технологічного рівня, і, відповідно, стратегія інтелектуалізації всього японського господарства [16, с. 20].

Цікавим є приклад фінансування з публічних фондів коштів технополісу в японському місті Тояма. Місцева префектура виділяє 50 % коштів у загальному обсязі фінансування даної інноваційної структури, 30 % надходять із регіонального бюджету, 10 % становлять кошти, виділені урядом. Приватні кошти становлять лише 10 % від загального обсягу фінансування цього технополісу [18, с. 13]. Така підтримка з боку японських місцевих органів самоврядування передбачалася в межах проекту "Технополіс", метою якого було сприяння регіональному розвитку та впровадженню прикладних інноваційних розробок у виробництво. Іншим прикладом японського досвіду підтримки інноваційних структур з метою створення умов для фундаментальних досліджень та розвитку японської економіки в цілому є створення "наукового містечка" Цукуби, основна частина населення якого працює у науково-дослідних інститутах та університетах. Будівництво Цукуби як національного наукового центру фінансувалося центральним урядом Японії за рахунок бюджетних коштів [16, с. 147]. Таким чином, проаналізувавши японський досвід фінансування технополісів, можна зробити висновок, що ті структури, діяльність яких спрямована на впровадження прикладних досліджень та розвиток регіонів, фінансуються майже повністю з муніципальних фондів коштів, а структури, діяльність яких спрямована на здійснення фундаментальних до-

сліджень та сприяння розвитку економіки в цілому, фінансуються за рахунок державних фондів коштів.

Ще одним поширеним видом інноваційних структур, особливо у США, де їх налічується близько 160, є **бізнес-інкубатори**. Вони надають підприємствам-початківцям на пільгових умовах приміщення, засоби зв'язку, оргтехніку, необхідне устаткування. На сьогодні світова мережа бізнес-інкубаторів нараховує більше 2 000 установ, які майже у всіх країнах отримують підтримку держав щодо розвитку малих форм підприємництва у науково-технічній сфері. Так, наприклад, новий член ЄС — Литва для підтримки нових структур витратила через Каунаський бізнес-інкубатор близько тисячі доларів державних коштів на одне робоче місце. Але за кілька останніх років новостворені фірми сплатили понад мільйон доларів податків і вже повернули державні витрати майже наполовину [9, с. 5].

Європейську політику підтримки інноваційних структур в аспекті їхньої підтримки за рахунок публічних видатків доцільно розглянути на прикладі *Франції*. Необхідно зазначити, що ця держава, як і інші країни ЄС, активізувала стимулювання інноваційної діяльності на державному та муніципальному рівнях. В останні роки Франція серед країн ЄС за обсягами величини абсолютних витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки поступалася лише Великобританії (2,3 % від ВВП) та Німеччині (2,4 % від ВВП). Ці країни посідають провідні місця у світі після країн Скандинавії, США та Японії за показником фінансування інноваційної діяльності від ВВП, причому частка федерального бюджету у

ньому становить від 35 до 45 %. Звертаємо увагу на те, що ЄС виробив стратегію формування європейської інноваційної системи після досліджень, присвячених світовим тенденціям розвитку. У результаті цих досліджень у 2000 році на саміті ЄС у Лісабоні було визначено, що до 2010 року економіка ЄС має стати найбільш конкурентоспроможною та динамічною у світі. Для реалізації цієї мети передбачається збільшення витрат на інноваційну діяльність від 1,9 % ВВП до 3 % ВВП. Дві третини від загального обсягу цих витрат передбачається залучати із приватних фондів коштів, одну третину — із публічних фондів [20].

Повертаючись до досвіду Франції, необхідно звернути увагу на практику створення спеціальних публічних фондів коштів, які забезпечують фінансування як інноваційної діяльності в цілому, так і окремих інноваційних структур. Одним із таких фондів є Публічний фонд венчурного (англ. *venture* — ризиковане підприємство) капіталу (Public Risk Capital Fund), який здійснює фінансування венчурного підприємництва. Венчурним підприємництвом є діяльність, спрямована на впровадження інноваційних ризикових проєктів з метою отримання прибутків шляхом організації компаній, що займаються впровадженням нововведень. Джерелами формування Публічного фонду венчурного капіталу є:

- кошти державного бюджету (їхня частка у загальному фінансуванні у 2000 р. становила близько 31 млн. євро);
- кошти від приватизації (близько 91 млн. євро);
- кошти Європейського інвестиційного банку;

- кошти інших фінансових установ [19, с. 9].

Державне фінансування венчурних фондів поширено також у США та Ізраїлі. У США найбільш ефективні венчурні фонди за клопотанням Національного наукового фонду перші п'ять років можуть повністю або частково фінансуватись із федерального бюджету. В Ізраїлі в рамках державної програми діє державна інвестиційна компанія *Yozma*, яку можна визначити як "фонд фондів", так як її капітал було вкладено у десять новостворених інвестиційних фондів. При цьому інвестовані урядом 100 млн доларів забезпечили залучення у венчурну індустрію близько 150 млн приватних коштів, що стало основою багатомільярдних оборотів венчурного бізнесу Ізраїлю. До 2001 року в цій країні діяло вже більше 100 венчурних компаній на противагу 2 у 1990 році, а обсяг високотехнологічного експорту збільшився із 2,2 млрд доларів у 1991 році до 11 млрд у 2000 році в наслідок різкого зростання інноваційної активності [8].

У країнах ЄС поширена також практика державного замовлення інноваційної продукції (укладання державних контрактів). Ми відносимо державні закупівлі до публічних видатків на підставі того, що за їхньою допомогою здійснюється використання коштів публічних фондів. Позитивним зарубіжним досвідом у цій сфері є розробка типових форм, інструкцій та пояснювальних матеріалів, наявність простих і доступних процедур розв'язання конфліктів та спірних питань щодо умов державних контрактів на інноваційну продукцію, у тому числі у судовому порядку. У державних контрактах на замовлення інно-

ваційної продукції детально регламентовано питання порядку виконання робіт та надання звітності, а також права власності, використання і розповсюдження (комерціалізації) результатів, порядку здійснення платежів та складання кошторису витрат та звітності за їхнім виконанням [3].

У Російській Федерації на державному рівні розвиток інноваційних структур підтримується головним чином у двох напрямках: шляхом формування різноманітних фінансових механізмів — фондів, у тому числі венчурних і позабюджетних (Федеральний фонд сприяння розвитку малих форм підприємств у науково-технологічній сфері, Федеральний фонд виробничих інновацій, Російський фонд технологічного розвитку із фінансуванням проектів на поворотній основі), а також шляхом співфінансування створення інноваційних структур, таких як: **технопарки, інноваційні технологічні центри, інкубатори**. Планується також формування декількох особливих **економічних (техніко-впроваджувальних) зон**. Російським варіантом технополісів є мережа **наукоградів**, які активно розвиваються. Наукоградом, відповідно до Федерального закону "Про статус наукограду Російської Федерації" від 07.04.1999 р. № 70-ФЗ, є муніципальне утворення із науково-виробничим комплексом, що утворює місто. Відповідно до ст. 8 зазначеного Закону надання муніципальному утворенню статусу наукограду є підставою для розробки та затвердження у встановленому порядку федеральної цільової програми розвитку наукограду.

Отже, узагальнюючи світовий досвід, можна констатувати, що

фінансова підтримка інноваційних структур шляхом здійснення публічних видатків здійснюється за допомогою **прямих та непрямих методів**.

Прямими методами є:

- безвідплатне фінансування інноваційних структур, яке здійснюється із державних та муніципальних фондів коштів (гранти, субсидії);
- безвідплатне та відплатне фінансування інноваційних структур, джерелом якого є спеціально створені для даної мети венчурні публічні фонди коштів;
- відплатне фінансування інноваційних структур з публічних фондів коштів шляхом надання кредитів;
- фінансування інноваційних структур шляхом укладання з ними державних контрактів на виконання інноваційних проектів;

До непрямих методів ми відносимо:

- фіскальне стимулювання недержавних інноваційних структур шляхом надання податкових та амортизаційних пільг;
- здійснення видатків з публічних фондів коштів з метою створення сприятливого середовища для функціонування інноваційних структур (забезпечення консультаційних послуг, трансферу технологій тощо).

Український досвід підтримки інноваційних структур, шляхом здійснення публічних видатків, кардинально відрізняється від світової практики. Створені в Україні бізнес-інкубатори фінансуються за рахунок коштів міжнародних фондів, програм, грантів та приватного фінансування. Фахівці зазначають, що діяльність бізнес-інкубаторів ус-

кладнюється тим, що українським законодавством до цього часу чітко не визначений юридичний статус подібних структур, не передбачено жодної пільги в оподаткуванні та кредитуванні тих фірм, що входять до їхнього складу [1, с. 197].

Єдиними на сьогодні реально діючими інноваційними структурами в Україні є технопарки. У межах виконання проектів технопарками з 2000 по 2006 рік обсяг реалізованої інноваційної продукції становив 8,42 млрд грн, причому у 2006 році він дорівнював 2,28 млрд грн. У період за 2000-2006 роки на зовнішньому ринку технопарками було реалізовано інноваційної продукції на 1,31 млрд грн. За даними Міністерства освіти і науки України за перше півріччя 2006 року, показник суми одержаних технопарками коштів Державного бюджету разом із державними капітальними вкладеннями становив 0 грн. А за весь період з 2000 по 2006 рік одержані кошти з Державного бюджету на виконання інвестиційних та інноваційних проектів становили 4,6 млн грн. За перше півріччя 2006 року сума податкових пільг, наданих технологічним паркам дорівнювала близько 35 млн грн, а сума перерахованих платежів до бюджетів та державних цільових фондів — близько 230 млн грн. За час своєї діяльності з 2000 по 2006 рік цими інноваційними структурами було перераховано до Державного бюджету України та державних цільових фондів понад 630,59 млн грн [2].

У Законі України "Про Державний бюджет на 2007 рік" уперше за всі роки передбачено здійснення видатків на кредитування проектів технологічних парків обсягом 144,5 млн грн за кодом функціональної

класифікації видатків та кредитування державного бюджету 0442, яка має назву "Фінансова підтримка інноваційних та інвестиційних проектів, у першу чергу з впровадження передових технологій, що реалізуються в галузях промисловості, у тому числі технологічними парками, через механізм здешевлення кредитів". А також вперше передбачено видатки обсягом 50 млн грн за кодом 0133 "Утримання регіональних центрів інноваційного розвитку та впровадження регіональних і галузевих інноваційних програм". Залишається лише сподіватися на те, що ці кошти, нарешті, будуть ефективно витрачені на підтримку інноваційних структур.

Не можна оминати увагою новелу у бюджетному законодавстві - схвалення, відповідно до ст. 32 Закону "Про Кабінет Міністрів України" Декларацій цілей та завдань бюджету на 2008 рік (Бюджетної декларації) [13]. У цьому нормативному акті приділяється значна увага розвитку економіки на основі інноваційної діяльності, зокрема шляхом розроблення Державної програми інноваційної інфраструктури. Розробка цієї програми відкриє нові перспективи у сфері підтримки інноваційної діяльності. Але поки що, незважаючи на те, що у 2007 році нарешті відбулись позитивні зрушення в бюджетному законодавстві щодо підтримки інноваційних структур, на тлі світових тенденцій у даній сфері, в Україні, звичайно, проблем залишається багато.

До таких проблем необхідно віднести недостатнє застосування як прямих, так і непрямих методів фінансової підтримки інноваційних структур із публічних фондів коштів. Так, незважаючи на положення

ст. 6 Закону України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", у Державному бюджеті на 2007 р. у черговий раз відсутня окрема бюджетна програма державного замовлення інноваційної продукції для забезпечення фінансової підтримки суб'єктів інноваційної діяльності.

На відміну від розвинених країн, в Україні майже не використовується такий дієвий та визнаний метод, як часткова участь держави у прямому фінансуванні проектів технологічних парків, адже, як вже було зазначено, за весь час функціонування технологічних парків (7 років!) сума загального прямого державного фінансування становить усього 4,6 млн грн. Причому кожного року бюджетна політика фінансування проектів технопарків є непередбачуваною і непослідовною. Фінансова підтримка створення та діяльності технологічних парків із місцевих бюджетів в Україні також не застосовується, незважаючи на те, що вони мають потужний потенціал регіонального розвитку.

Незадіяним в Україні залишається також світовий досвід створення публічних фондів коштів для підтримки проектів інноваційних структур та інноваційної діяльності в цілому. На сьогодні публічні фонди коштів, на зразок французького Публічного фонду венчурного капіталу або російських фондів, навіть не визначені законодавчо. У далекому минулому діяльність Державного інноваційного фонду, незважаючи на неодноразові декларативні заклики до його відновлення. Українська державна інноваційна компанія, яку було визнано правонаступницею Державного інноваційного фонду, була дискредитована діями її керів-

ників, які неефективно та з порушенням чинного законодавства витратили 32 млн грн бюджетних коштів на створення Українського банку реконструкції та розвитку. Наслідком цього став висновок у 2005 р. Колегії Рахункової палати, у якому зазначено, що реалізація цього проекту у такий спосіб дискредитує необхідність у всілякій підтримці інноваційно-інвестиційного напрямку економічного розвитку країни [14]. Використання непрямих методів підтримки інноваційних структур, одним з яких є надання податкових пільг, не менш проблемне. Теоретично значення податкового стимулювання інноваційних структур визначено у ст. 3 Закону України "Про систему оподаткування", де першим принципом побудови системи оподаткування визначено "стимулювання науково-технічного прогресу, технологічного оновлення виробництва, виходу вітчизняного товаровиробника на світовий ринок високотехнологічної продукції" [6]. Проте на практиці "стимулювання" звелось до запровадження спеціального режиму оподаткування технологічних парків у Законі України "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків "Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка", "Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона", "Інститут монокристалів", який згодом було викладено у редакції: Закон України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" [7]. Необхідно також зазначити, що ще одна спроба податкового стимулювання діяльності інноваційних структур була задекларована у Законі України "Про інноваційну діяльність". Ним

передбачалося надання податкової пільги зі сплати земельного податку у розмірі 50 % від діючої ставки та прискорена амортизація основних фондів. Реально даними пільгами могли скористатися до 2003 року лише перші технопарки та їхні учасники. Починаючи з 2003 року, дія відповідних норм вказаного Закону зупинялася законами про державний бюджет, а у 2005 році стаття 21, якою передбачалися податкові пільги для інноваційних структур, була вилучена із вказаного Закону.

Щодо податкових пільг технологічних парків їхніх учасників та спільних підприємств, які були встановлені Законом України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків", то після запеклих дискусій Законом України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України", дані податкові пільги було скасовано, а статті якими передбачалося їхнє надання також вилучено [4].

Більше року технологічні парки в Україні функціонували у "безпільговому режимі" та без прямої фінансової підтримки з боку держави. Протягом цього року в численних публікаціях науковців і державних діячів критикувалося таке становище та лунали заклики до перегляду позиції держави. Зрештою, з метою відновлення повноцінної роботи технологічних парків в Україні Верховною Радою 12 січня 2006 року було прийнято нову редакцію Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків", у якому було частково відновлено податкові та митні пільги для технологічних парків, їхніх

учасників і спільних підприємств. Проте дана редакція Закону містить багато новацій, які заслуговують на більш детальний розгляд. По-перше, викликає цікавість формулювання знову повернутих технологічним паркам податкових пільг. У вказаній редакції Закону "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" вони визначені як "цільові субсидії технологічних парків" у вигляді:

- звільнення від сплати ввізного мита;
- податкового векселя на суми податкового зобов'язання з податку на додану вартість;
- суми податку на прибуток.

Таке формулювання пояснюється намаганнями розробників законопроекту уникнути визначення "особливості оподаткування". Наявність останнього у попередніх редакціях законопроекту призвела до того, що Президент України тричі накладав на нього вето. Звертаємо увагу на те, що такий підхід є новим не лише для спеціального інноваційного законодавства, але і потребує наукового аналізу з позиції норм фінансового права. У даному дослідженні зазначимо лише, що визначення "цільові субсидії технологічних парків" ми відносимо до непрямих методів фінансової підтримки інноваційної діяльності. Особливого значення зміст категорії "цільові субсидії технологічних парків", його співвідношення з бюджетним та податковим законодавством набуває у контексті того, що вона міститься також у проекті Податкового кодексу України, який оприлюднено у засобах масової інформації, зокрема, на офіційних сайтах Міністерства фінансів та Державної податкової адміністрації з метою суспільного обговорення.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що політика бюджетної та податкової підтримки інноваційних структур, яка виправдала себе у високорозвинених країнах в Україні, на жаль, є недостатньою, і головне – непослідовною. Залишається тільки сподіватися, що у 2007 та наступних роках нарешті будуть профінансовані задекларовані публічні видатки у цій сфері. Щодо надання податкових пільг, то, на нашу думку, вони мають поширюватися не лише на технологічні парки, а й на інші інноваційні структури. Вважаємо, що надання податкових пільг інноваційним структурам, а також прямому фінансуванню з публічних фондів коштів повинна передувати експертиза їхньої бюджетної ефек-

тивності [10 с. 140-146]. При визначенні бюджетної ефективності інноваційного проекту необхідно враховувати вплив результатів реалізації проекту на видатки та доходи бюджетів. Основним показником бюджетної ефективності має бути бюджетний ефект, тобто перевищення прибутків відповідного бюджету над видатками, пов'язаними зі здійсненням даного проекту. Вжиття такого заходу дозволить мінімізувати нецільове й неефективне використання коштів інноваційними структурами та попередити зловживання податковими пільгами. ◆

Література:

1. Геєць В.М., Семиноженко В.П. *Інноваційні перспективи України* — Х.: Константа, 2006. — 272 с.
2. *Діяльність технологічних парків в Україні* // Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України: www.mon.gov.ua/science/innovation/topic/d_tprk.
3. *Европейское сообщество: научно-технические программы и техническая помощь России*. — Центр по сотрудничеству с ЕС, 1992.
4. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України" від 25.03.2005 р. // Офіційний вісник України. — 2005. — № 13. — Ст. — 662.
5. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 04.07.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 36. — Ст. 266.
6. Закон України "Про систему оподаткування" від 25.06.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 39. — Ст. 510.
7. Закон України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" від 16.07.1999 р. // Офіційний вісник України. — 1999. — № 32. — Ст. 1660.
8. Иванов А. *Как они стимулируют?* // Коммерсант. — 16 ноября 2005 г.
9. Мірошніченко О. *Мирний десант до Литви* // Урядовий кур'єр. — № 123. — 7 липня 2005 р.

10. Онишко С.В., Доценка Ю.П., Єгоров С.О., Черненко Ю.М., Федчук С.І., Білецька Г.М., Мажорова С.В. *Інноваційна модель економіки: правові та методологічні засади проведення експертизи інноваційних проєктів* За заг. ред. к.ф.м.н. Доценка Ю.П.: Монографія. — К.: "МП Леся", 2006. — 196 с.
11. *Постанова Верховної Ради України "Про основні напрями бюджетної політики на 2007 рік" від 27.07.2006 р. № 42-V // Голос України. — 2006. — № 141.*
12. *Постанова Верховної Ради України "Про програму діяльності Кабінету Міністрів України "Назустріч людям" від 04.02.2005 р. // Урядовий кур'єр. — 2005. — № 25.*
13. *Постанова Кабінету Міністрів України "Про схвалення Декларації цілей та завдань бюджету на 2008 рік (Бюджетної декларації)" від 01.03. 2007 р. № 316 // Офіційний вісник України. — 2007. — № 16. — Ст. 602.*
14. *Прес-служба Рахункової палати України. Державні інвестиції на ... особисте збагачення // Офіційний сайт Рахункової палати України: www.as-rada.gov.ua/achamber/control.*
15. Сімсон О.Е. *Інноваційне і креативне право: Право знань і творчості: Монографія. — К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2006. — 264 с.*
16. Тацуно Ш. *Стратегія — технополисы: Пер. с англ. — М.: Прогресс, 1989. — 334 с.*
17. *Указ Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 квітня 2006 року "Про стан науково-технологічної сфери та заходи щодо забезпечення інноваційного розвитку України" від 11.07.2006 р. № 606/2006 // Офіційний вісник України. — 2006. — № 28. — Ст. 2005.*
18. Юревич А.В., Цапенко И.П. *Наука и бизнес // Наука и общество. — 2000. № 3. — С. 7—23.*
19. *Як підтримувати інноваційну діяльність? Досвід країн Європейського Союзу. Програма Tacis Європейського Союзу Українсько-європейський консультативний центр (UEPLAC): Пер. з англ. Л. Козіна. — К.: Група економічного законодавства, 2001. — 14 с.*
20. *Lisbon Agenda. Towards a Europe of Innovation and Knowledge. — European Council in Lisbon, 2000.*